

FAN, TA'LIM VA AMALIYOT INTEGRATSIYASI

ISSN: 2181-1776(E) | SJIF 2023: 6.907

¹Xamidova Diyora
Jamshedovna,

²Fayziyev Mirzaali Asfandiyorovich

¹ O'zbekiston-Finlandiya pedagogika instituti 1-kurs magistranti. E-mail:
xamidovadiyora410@gmail.ru, Tel.: +998915543964

² O'zbekiston-Finlandiya pedagogika instituti pedagogika kafedrasida dotsenti,
pedagogika fanlari nomzodi. E-mail: fma@rambler.ru, Tel.:+998979180612

O'YIN FAOLIYATI ASOSIDA BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINING KOMMUNIKATIV TA'LIM HARAKATLARINI RIVOJLANTIRISH

Annotatsiya. Maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarining kommunikativ ta'lim harakatlarini rivojlantirishda o'yin faoliyatining ahamiyati haqida fikr yuritilgan va ularni shakllantirish bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar tahlil qilingan.

Kalit so'zlar. O'yin, o'yin faoliyati, ijodiy o'yin, kommunikativ o'yinlar, lingvistik o'yinlar.

Bugungi kunda butun dunyoda ro'y berayotgan globallashuv sharoitida mamlakatimiz barqaror taraqqiy etib borish uchun har tomonlama modernizasiyalashgan tizimli yondashuvni taqozo qilayotganligi munosabati bilan olib borilayotgan islohotlar samarasini yanada oshirish, davlat va jamiyatning har tomonlama va jadal rivojlanishi uchun shart-sharoitlar yaratish, mamlakatimizni modernizasiya qilish hamda hayotning barcha sohalarini liberallashtirish bo'yicha ustuvor yo'nalishlarni amalga oshirish maqsadida O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning O'zbekiston Respublikasida umumiy o'rta va maktabdan tashqari ta'limni tizimli islox qilishning ustuvor yo'nalishlarini belgilash, o'sib kelayotgan yosh avlodni ma'naviy-axloqiy va intellektual rivojlantirishni sifat jihatidan yangi darajaga ko'tarish, o'quv-tarbiya jarayoniga ta'limning innovatsion shakllari va usullarini joriy etish maqsadida, shuningdek O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 5-sentabrdagi "Xalq ta'limi boshqaruv tizimini takomillashtirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-5538-son Farmoniga ko'ra O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish kontsepsiyasi tasdiqlandi, O'zbekiston Respublikasining 2030-yilga kelib PISA (The Programme for International Student Assessment) Xalqaro miqyosda

o'quvchilarni baholash dasturi reytingi bo'yicha jahonning birinchi 30 ta ilg'or mamlakati qatoriga kirishiga erishish borasida bir qancha ishlarni amalga oshirish ko'zda tutilgan [1].

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kommunikativ ta'lim harakatlarini rivojlantirish uchun o'yin texnologiyasining o'rni nihoyatda katta hisoblanadi. Bolalar maktabgacha ta'lim muassalarida faqat o'yin faoliyati bilan shug'ullanib keladilar va maktab ostonasiga qadam qo'yganlarida ular o'yin faoliyatidan o'qish faoliyatiga qadam qo'yadilar. Bu jarayon ularda nihoyatda qiyin kichadi. Shuning uchun o'qituvchilar dars mobaynida turli xil o'yinlardan foydalansa maqsadga muvofiq ish bo'ladi.

Ta'kidlangan usul asosida o'quv jarayonini tashkil etish bugungi kunda dolzarb muammolardan hisoblanadi.

O'yin usulining tarbiyaviy imkoniyatlari lingvodidaktikada juda uzoq vaqtdan beri qo'llanib kelinmoqda va uni qo'llash samaradorligi ko'plab olimlar tomonidan tasdiqlangan (masalan, F.K.Bleher, A.S.Ibragimova, A.V.Konishevalar). Faylasuf J. Huizinga asarlaridan ko'rinib turibdiki, insoniyat sivilizatsiyasi va madaniyati aynan o'yin faoliyatida paydo bo'lgan va rivojlangan. Aynan o'yin jarayonida qobiliyatlar to'liq namoyon bo'ladi va insonning, eng avvalo, o'sib borayotgan shaxsning imkoniyatlari amalga oshiriladi.

Tadqiqotimizda biz kichik yoshdagi o'quvchilarga ingliz tilini o'rgatish va ularning kommunikativ ta'lim harakatlarini shakllantirish o'yinini aniq rejalashtirilgan motiv, maqsadga ega bo'lgan, ijodiy tasavvurni rivojlantirish, tashabbuskorlik va o'z hissasini qo'shadigan ushbu bosqichda muayyan o'quv maqsadlariga erishishning muhim usuli sifatida aniqladik.

Kommunikativ o'yinlar asosan kooperativ tipda bo'ladi. Raqobat elementi ustunlik qiladigan o'yinlar ko'pincha til materialidan foydalanishda xatolarga olib keladi, ayniqsa vazifalarni bajarish tezligiga e'tibor qaratilgan bo'lsa.

Lingvodidaktikada kommunikativ va lingvistik o'yinlarni farqlash odat tusiga kirdi. Har bir turdagi o'yinlarning o'ziga xos xususiyatlari quyida 1-jadvalda keltirilgan.

	Kommunikativ o'yinlar	Lingvistik o'yinlar
O'yin maqsadlari	Spontan (tayyor bo'lmagan) muloqotni tashkil etish	Til materialidan to'g'ri foydalanishga o'rgatish
O'yin mazmuni	O'yin topshirig'ini bajarish (marshrut, sxema, sxema, diagramma va boshqalarni chizish, o'yin rollarini bajarish)	Til masalalari va topishmoqlarni yechish, krossvordlarni bajarish va h.k.
O'yin natijasi	Chet tilida muvaffaqiyatli muloqot qilish	Chet tilida grammatik va mantiqiy jihatdan to'g'ri nutq

Quyidagi jadvaldan ko'rinib turibdiki, kommunikativ o'yinlarning asosiy maqsadi chet tilida dastur va dasturdan tashqari muloqotni malakali tashkil etishga

yordam beradigan lingvistik vazifalarni birgalikda hal qilishdir. Kommunikativ o‘yinning natijasi, birinchi navbatda, nutqning to‘g‘riligiga bog‘liq emas (garchi bu natijalarni baholashda ham hisobga olinishi mumkin), lekin o‘yin topshirig‘ining natijalariga bog‘liq: rolni muvaffaqiyatli bajarish, mos keladigan rasmlarni topish, tanlash. Shunday qilib, biz kommunikativ o‘yinni til, kommunikativ va faoliyat vazifalarini o‘z ichiga olgan o‘quv vazifasi deb aytishimiz mumkin.

Kommunikativ o‘yinlarda kommunikativ metodologiyaning usullari amalga oshiriladi, ularning yordamida maktab o‘quvchilari o‘rganilayotgan chet tili vositalaridan foydalangan holda kommunikativ-kognitiv vazifalarni hal qiladilar. Shuning uchun kommunikativ o‘yinning asosiy maqsadi - belgilangan kommunikativ vazifa yoki muammoni hal qilish jarayonida chet tilidagi muloqotni tashkil etish. Ishda biz real muloqot jarayonini taqlid qiladigan va taqlid qiladigan nutq vaziyatlarida o‘rganilayotgan til materialini faollashtirishga imkon beradigan yuqori darajadagi ko‘rinishni kengaytirishga imkon qadar oqilona foydalanishga harakat qildik. “Til muammosini hal qilish nutq faoliyatida ma’lum til materialidan maqsadli foydalanish jarayonida nutq malakalarini shakllantirish yoki takomillashtirishni nazarda tutadi. Kommunikativ vazifa – birgalikdagi faoliyat jarayonida o‘yin ishtirokchilari o‘rtasida axborot almashishdir” [2,3].

Xulosa qilib aytganda bunday usulda darslarni tashkil qilish talabalarda o‘quv materiallari bo‘yicha amaliy ko‘nikmalarni samarali shakllantirishga, mavzuning mazmunini to‘laroq ochib berishga, tushunib yetishga hamda fanlar bo‘yicha bilimlarni mustahkamlashga imkoniyat yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. O‘zbekiston Milliy ensiklopediyasi. Konimex – Mirzo/ Bosh tahrir hay’ati a’zolari: M.Aminov va boshq. 5-tom. T.: “O‘zbekiston Milliy Ensiklopediyasi” Davlat ilmiy nashriyot, 2002.-418 b.

2. Ta’lim tizimida yangi pedagogik va axborot texnologiyalari: Talabalar uchun darslik. ped. universitetlar va oliy ta’lim tizimlari. malakali ped. kadrlar / E.S. Po‘lat, M. Yu. Buxarkina, M.V.Moiseeva, A.E.Petrov; Ed. E. S. Po‘lat. - M.: "Akademiya" nashriyot markazi, 2002. - 272 b.

3. Krushchelnitskaya O.I. Kichik yoshdagi maktab o‘quvchilarida bag‘rikenglikni shakllantirishning pedagogik shartlari // Boshlang‘ich maktab. Plyus oldin va keyin. - 2009. - № 2. - B.68-72.